

PRIJEDLOG

**AKCIJSKOG PLANA PRIMORSKO-
GORANSKE ŽUPANIJE (2024. – 2025.)**

ZA PROVEDBU

**NACIONALNOG PLANA ZA UKLJUČIVANJE
ROMA ZA RAZDOBLJE OD 2021. DO 2027.
GODINE**

Kolovoz 2023.

Autori: Siniša-Senad Musić i Marina Horvat

Projekt „Inkluzivni kotač“ je podržan kroz Fond za aktivno građanstvo, sredstvima Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP grantova.

Tisak ove publikacije omogućen je financijskom podrškom Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP grantova. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Romske organizacije mladih Hrvatske i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda.

SADRŽAJ

UVOD.....	2
I. CILJEVI, MJERE I AKTIVNOSTI.....	4
II. LOKALNI I REGIONALNI AKCIJSKI PLANOVI ZA PROVOĐENJE NPUR	10
III. PRAĆENJE UČINKA LOKALNOG AKCIJSKOG PLANA	11
IV. PODATCI O ROMIMA	12
V. POSTUPAK I METODOLOGIJA IZRADE PRIJEDLOGA AKCIJSKOG PLANA PRIMORSKO GORANSKE ŽUPANIJE (2024-2025) ZA PROVEDBU NPUR.....	13
VI. PREPORUKE I ZAKLJUČAK.....	15
VII. AUTORI PRIJEDLOGA AP PGŽ-a (2024-2025) za provedbu NPUR-a	15
VIII. PRIJEDLOG AKCIJSKOG PLANA PGŽ (2024-2025) ZA PROVEDBU NPUR-A	16

UVOD

Kontinuitet javne politike usmjerene uključivanju pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj postoji od 2003. godine, točnije 16. listopada, kada je Vlada donijela Nacionalni program za Rome. Kontinuitet javnih politika za Rome se nastavlja, a posljednji politika u tom smjeru se očituje donošenjem Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje od 2021 do 2027 godine (NPUR) i Akcijskog plana (2021-2022) za provođenje Nacionalnog plana za uključivanje Roma od 2021 do 2027 godine (AP NPUR).

Hrvatska kao članica Europske Unije svoje strateške dokumente za uključivanje Roma temelji na Strateškim okviru EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma.

NPUR i AP- NPUR usvojeni su u lipnju 2021 godine, a proces koordinacije izrade temeljnih dokumenta za uključivanje Roma kao i praćenje provedbe istih povjeren je u Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjine vlade RH, koji je ujedno i romska kontakt točka prema EU.

Kako bi se postigla što veća učinkovitost provedbom mjera i aktivnosti, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina proveo je niz aktivnosti u svrhu poboljšanja izrade i provedbe temeljnih dokumenata za uključivanje Roma za trenutno aktivno provedbeno razdoblje.

U tu svrhu, među ostalim aktivnostima proveli su dvije veoma značajne aktivnosti:

- Vanjska evaluacija prethodnog dokumenta za uključivanje „*Nacionalna strategija za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013 do 2020 godine*“
- „Prikupljanje i praćenje baznih podataka za učinkovitu provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma“

U okviru projekta „Prikupljanje i praćenje baznih podataka za učinkovitu provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma“ – prikupljeni su temeljni podatci o Romima, koji predstavljaju polazne vrijednosti u AP- NPUR. Neimanje polaznih vrijednosti onemogućili su kvalitetno praćenje učinaka mjera i aktivnosti u prijašnjim programskim dokumentima za uključivanje Roma, a što je bio jedan od nalaza Vanjske evaluacije „Nacionalne strategije za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013 do 2020 godine“.

u okviru projekta „Prikupljanje i praćenje baznih podataka za učinkovitu provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma“ – koji je proveden s krajnjim ciljem uspostave baze podataka za praćenje uspješnosti provedbe kako postojećeg tako i budućih programskih dokumenata usmjerenih integraciji pripadnika romske nacionalne manjine – Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina je osigurao sveobuhvatnu analitičku podlogu o položaju pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, kao i identifikaciju kratkoročnih i dugoročnih potreba romske zajednice u Republici Hrvatskoj. Aktivnosti projekta su, između ostalog uključivale, provedbu sveobuhvatnog znanstvenog istraživanja, čiji su ciljevi bili: definiranje polaznih vrijednosti za mjerenje učinka strateškog i pripadajućih provedbenih dokumenata na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini; identifikacija glavnih problema romskog stanovništva; definiranje potreba romskih zajednica, kao i prepreka uključivanju romske nacionalne manjine na lokalnoj, odnosno regionalnoj i nacionalnoj razini.

Provedeno istraživanje, uključivalo je dvije ključne faze: (1) pred istraživanje tj. mapiranje koje je uključivalo i opise identificiranih zajednica; te 2) glavno istraživanje. Pred istraživanje (mapiranje) s ciljem utvrđivanja veličine romske populacije i opisa zajednica (lokaliteta), provedeno je na 134 lokaliteta u 15 županija Republike Hrvatske, u kojima prema procjeni ukupno živi 24.524 pripadnika romske nacionalne manjine. Glavno istraživanje podijeljeno u dvije faze: 1) kvantitativnu i 2) kvalitativnu, provedeno je na uzorku lokaliteta unutar 12 županija Republike Hrvatske, na kojima živi 30 ili više pripadnika romske nacionalne manjine koji se i deklariraju kao pripadnici romske nacionalne manjine. Anketnim su istraživanjem prikupljeni podaci o 4.758 članova romskih kućanstava – tj. 21,2% istraživane populacije, odnosno 1.550 kućanstava ili 37,5% evidentiranih kućanstava u pred istraživanju. Kvalitativno istraživanje provedeno je s ukupno 281 osobom (od čega sa 67 osoba tzv. ključnih romskih figura te 214 predstavnika relevantnih institucija na nacionalnoj i regionalnoj te lokalnoj razini (ukupno: 141 sudionik dubinskih intervjuja i 73 sudionika fokus grupa). Rezultati istraživanja, uključujući preporuke istraživača o kratkoročnim i dugoročnim prioritetima, prezentirane su i raspravljane na nacionalnoj konferenciji s ukupno 138 sudionika i 5 regionalnih fokus grupa u kojima je ukupno sudjelovalo 162 sudionika iz redova pripadnika romske nacionalne manjine, predstavnika jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, predstavnici lokalnih i regionalnih organizacija civilnog društva te predstavnici tijela državne uprave kao i predstavnici organizacija civilnog društva s nacionalnim dosegom i predstavnici akademske zajednice

S ciljem izrade Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine formirana je Radna skupina od 46 članova i 43 zamjene članova, iz redova predstavnika tijela državne uprave, predstavnika romske nacionalne manjine, organizacija civilnog društva, akademske zajednice, pučkog pravobranitelja te posebnih pravobranitelja (za djecu, osobe s invaliditetom, ravnopravnost spolova).

Vlada RH nastavila je praksu osnivanja Povjerenstva za praćenje provedbe NPUR-a i AP-NPUR. Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 23. lipnja 2021. donijela Odluku o osnivanju Povjerenstva u skladu s dugogodišnjom praksom uključivanja ključnih resora i predstavnika romske zajednice u praćenje provedbe javne politike za uključivanje Roma u hrvatsko društvo.

Zadaci Povjerenstva uključuju sustavno praćenje i analiziranje provedbe Nacionalnog plana na temelju izvješća tijela i/ili drugih relevantnih dionika, izradu preporuka, mišljenja, stručnih obrazloženja te smjernica u vezi s provedbom Nacionalnog plana i pratećeg Akcijskog plana za njegovu provedbu, predlaganje Vladi Republike Hrvatske izmjena i dopuna Nacionalnog plana i pratećeg Akcijskog plana, praćenje rasporeda i utroška sredstava za provedbu mjera Nacionalnog plana za koje se sredstva izdvajaju iz državnog proračuna Republike Hrvatske, donošenje kriterija za utvrđivanje financijske pomoći za romsku nacionalnu manjinu te raspodjelu financijskih sredstava sukladno kriterijima za utvrđivanje financijske pomoći za romsku nacionalnu manjinu.

Predsjednik Povjerenstva je potpredsjednik Vlade RH, dok zamjenik predsjednika povjerenstva je saborski zastupnik romske nacionalne manjine u Hrvatskom saboru. Članovi Povjerenstva čine predstavnici ministarstva i institucija te pripadnici romske nacionalne manjine.

Radom Povjerenstva koordinira Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH.

I. CILJEVI, MJERE I AKTIVNOSTI

U skladu s Prijedlogom Preporuka Vijeća o jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma do 2030. godine, horizontalni ciljevi Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine uključuju područje diskriminacije; siromaštva i socijalne isključenosti te participacije, dok sektorski ciljevi Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine obuhvaćaju područje obrazovanja, zapošljavanja, zdravlja i socijalne skrbi te stanovanja

Horizontalni cilj 1:

„Borba protiv antiromskog rasizma i diskriminacije“

Mjere:

1. Smanjivanje broja Roma koji su doživjeli diskriminaciju i zločin iz mržnje
2. Poticanje integrativnih procesa i osnaživanje socijalne kohezije između romskog i većinskog stanovništva

Moguće aktivnosti:

- kojima se pojačava borba protiv izravne ili neizravne diskriminacije, uznemiravanja, stereotipizacije, antiromske retorike, govora mržnje, zločina iz mržnje i nasilja prema Romima, kao i protiv poticanja na nešto od toga, bilo putem interneta ili izvan njega, posebno u kontekstu prenošenja, primjene i provedbe Direktive 2000/43/EZ, Okvirne odluke 2008/913/PUP i Direktive 2010/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća;
- kojima se razvija i promiče sveobuhvatan sustav podrške žrtvama, u skladu s Direktivom 2012/29/EU, i pruža ciljane pomoći Romima koji su žrtve zločina iz mržnje i diskriminacije u skladu s Protokolom o postupanju u slučaju zločina iz mržnje;
- koje pomažu u borbi protiv višestruke i strukturne diskriminacije prema Romima, osobito ženama i djeci u romskoj zajednici, Romima koji su pripadnici skupine LGBTI+, Romima s invaliditetom, starijem romskom stanovništvu, Romima koji su bez državljanstva ili onima koji se kreću u EU-u;
- kojima se podiže svijest o tome da su napori za suzbijanje diskriminacije međusobno povezani s naporima za suzbijanje antiromizma i socijalne i ekonomske isključenosti te da svi ti napori služe postizanju dugoročnijeg cilja jednakosti;
- kojima se analizira i prepoznaje fenomen antiromizma te se podiže svijest o njegovu postojanju, oblicima koje može poprimiti kao i njegovim štetnim posljedicama, putem medija, školskog programa ili na druge načine te osposobljavanjem službenika i ostalih dionika da prepoznaju taj problem i porade na rješenjima;
- kojima se promiču multikulturalne aktivnosti i kampanje za podizanje svijesti u školama i drugim obrazovnim institucijama;
- kojima se podiže razina osviještenosti o romskim kulturama, jeziku i povijesti, uključujući sjećanje na Rome žrtve holokausta i postupke pomirenja, među ostalim osiguravanjem odgovarajućeg osposobljavanja za učitelje i izradom odgovarajućeg školskog programa, s

obzirom na to da je takva osviještenosti ključna za smanjenje predrasuda i antiromizma, koji su ujedno bitni uzroci diskriminacije;

- kojima se potiču pozitivni govor o Romima i dobri primjeri, načinima koji uključuju potporu susretima među zajednicama i međukulturalnom učenju.

Horizontalni cilj 2:

„Smanjivanje siromaštva i socijalne isključenosti Roma kako bi se smanjio društvenoekonomski jaz između Roma i opće populacije“

Mjere:

1. Smanjivanje siromaštva i socijalne isključenosti Roma
2. Smanjivanje siromaštva i socijalne isključenosti romske djece
3. Unapređenje dostupnosti kvalitetnih socijalnih usluga pripadnicima romske nacionalne manjine

Moguće aktivnosti:

- kojima se povećava i poboljšava usmjeravanje ulaganja u ljudski kapital, razvoj infrastrukture i politike socijalne kohezije;
- kojima se osigurava pristup odgovarajućim programima socijalne zaštite, potpora dohotku kao i davanja u naravi i pružanje usluga za Rome u nepovoljnom položaju;
- kojima se objedinjuje potpora dohotku i poticajne mjere za promicanje sudjelovanja na tržištu rada te je potrebno poduzeti mjere za promicanje visoke razine prihvaćanja među potencijalnim primateljima;
- kojima će se osigurati da se posebna pažnja posveti sprečavanju i suzbijanju siromaštva djece, uključujući poduzimanjem pojačanih nacionalnih mjera koje uzimaju u obzir mehanizme koji produljuju multigeneracijsko siromaštvo i potrebu za pružanjem potpore romskoj djeci i njihovim obiteljima u međusobno povezanim područjima zapošljavanja, socijalnih usluga, obrazovanja i ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, zdravstva, stanovanja i pristupa osnovnim uslugama, prehrani i slobodnim aktivnostima;
- kojima se podupire financijsku pismenost (za mlađe punoljetne osobe/članove obitelji), uključujući bolje vještine odlučivanja i planiranja kao dio mjera osnaživanja i financijske uključenosti.

Horizontalni Cilj 3:

„Poticati participaciju Roma kroz osnaživanje, suradnju i povjerenje Roma u javne institucije“

Mjere:

1. Osiguravanje preduvjeta za sudjelovanje romskih udruga kao punopravnih članova u nacionalnim odborima za praćenje
2. Poticanje povećanja udjela Roma koji podnose pritužbe na diskriminaciju
3. Poticanje sudjelovanja Roma, posebno žena i mladih, u društvenom, kulturnom i političkom životu na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i EU razini

Moguće aktivnosti:

- kojima se podupire njihovo aktivno građanstvo promicanjem socijalnog, ekonomskog, političkog i kulturnog sudjelovanja, posebno žena i mladih u romskoj zajednici; kulturne autonomije, održavanjem, razvojem i iskazivanjem vlastite kulture te očuvanja i zaštite svojih kulturnih dobara i tradicije
- kojima se promiče izgradnja kapaciteta romskih organizacija civilnog društva i sposobnost vođenja u romskom civilnom društvu kako bi se romskom stanovništvu omogućilo sudjelovanje u svim fazama političkog ciklusa i u javnom životu općenito;
- kojima se potiče razvoj romskih organizacija mladih i žena i kojima se potiče podizanje razine sudjelovanja žena i mladih u političkom životu na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i EU razini te razina njihova sudjelovanja u javnom životu kao i sposobnosti vođenja, posebno u upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina
- kojima se promiče zapošljavanje stručnih djelatnika iz romske zajednice u javnim ustanovama kako bi se poduprlo pružanje dobrih primjera i raznolikosti te osigurala neophodna stručnost i precizna znanja o potrebama u relevantnim javnim politikama;
- kojima se podiže svijest članova marginaliziranih romskih zajednica o ljudskim pravima te pravima i odgovornostima građana;
- pomoću kojih se koordiniraju resursi, mreže i stručna znanja među sektorima kako bi se povećala uključenost mladih Roma u postupke odlučivanja i time ojačala njihova sposobnost vođenja;
- kojima se ostvaruju preduvjeti participacije Roma na teritoriju Republike Hrvatske uključujući i pružanje besplatne pravne pomoći radi stjecanja državljanstva i reguliranja i drugih važnih pitanja.

Sektorski cilj 1:

„Učinkovit i jednak pristup Roma kvalitetnom, uključivom obrazovanju“

Mjere:

1. Smanjivanje udjela romske djece koja pohađaju obvezni program predškole/ osnovnoškolsko obrazovanje u skupinama u kojima je većina ili su sva djeca Romi
2. Smanjivanje jaza u sudjelovanju u predškolskom odgoju i obrazovanju između romske djece i djece iz opće populacije
3. Smanjivanje jaza u dovršetku srednjoškolskog obrazovanja između mladih Roma i mladih iz opće populacije
4. Povećanje udjela mladih Roma u visokom obrazovanju

5. Povećanje udjela odraslih Roma u programima osposobljavanja i usavršavanja

Moguće aktivnosti:

- kojima se sprečava i otklanja bilo koji oblik segregacije u obrazovanju i kojima se prepoznaju i nadoknađuju prošle nepravde;
- kojima se sprečava i otklanja pogrešna dijagnoza koja bi dovela do neprimjerenog uključivanja romskih učenika u obrazovanje za učenike s teškoćama u razvoju i kojima se prepoznaju i nadoknađuju prošle nepravde;
- kojima se promiče razvoj i širenje uključivih metoda poučavanja i učenja i podupire učitelje u rješavanju pitanja raznolikosti u nastavi putem programa stručnog usavršavanja, mentorstva i aktivnosti uzajamnog učenja;
- kojima se potiče djelotvorno sudjelovanje roditelja u obrazovanju romskih učenika i pogoduje stvaranju veza između škola i lokalnih zajednica, uključujući posrednike;
- kojima se podupire sudjelovanje i aktivno uključivanje romskih učenika, zajedno sa svim ostalim učenicima, u svim obrazovnim aktivnostima i procesima;
- pomoću kojih se suzbija školsko nasilništvo i uznemiravanje, na internetu ili izvan njega;
- koje služe za osposobljavanje učitelja i drugog školskog osoblja u području povijesti Roma, romske kulture te metoda prepoznavanja i rješavanja problema diskriminacije i njezinih temeljnih uzroka, uključujući antiromizam i nesvjesnu pristranost, uz podizanje svijesti o važnosti obrazovanja bez diskriminacije i djelotvornom jednakom pristupu redovnom obrazovanju;
- kojima se podupiru nastojanja u osiguravanju da romski učenici steknu vještine u skladu s potrebama tržišta rada.
- pomoću kojih se ulaže u rani i predškolski odgoj i obrazovanje s posebnim naglaskom na rano uključivanje romske djece;
- kojima se osigurava individualizirana potpora i posredovanje kako bi se nadoknadili jezični, kognitivni i obrazovni nedostaci, blisko surađujući s obiteljima romskih učenika i kojima se potiče ponovno uključivanje u obrazovanje i obrazovanje odraslih;
- kojima se podupire suradnja između škola, službi za socijalnu zaštitu i posrednika kako bi se spriječilo napuštanje školovanja;
- pomoću kojih se prepoznaje ranjivost djece roditelja koji su otišli u inozemstvo, kako bi im se pružila prednost u pristupu izvanškolskim programima i individualizirana potpora;
- kojima se povećava socijalna mobilnost Roma pozitivnim djelovanjem, što može uključivati namjenske stipendije u strukovnom, srednjem i visokom obrazovanju te obrazovanju učitelja;
- kojima se osigurava nesmetan prelazak između razina obrazovanja i promiče završetak srednjoškolskog obrazovanja, posebno završetak četverogodišnjih i petogodišnjih srednjoškolskih programa te visokog obrazovanja, među ostalim programima profesionalnog usmjeravanja, savjetovanja, mentorstva i financijske potpore;
- pomoću kojih se smanjuje rano napuštanje školovanja na svim razinama obrazovanja, s posebnim naglaskom na mlade Romkinje

- kojima se podupire sudjelovanje u neformalnom učenju i izvannastavnim aktivnostima, uključujući aktivnosti za mlade, sportske i kulturne aktivnosti, osobni razvoj (poput aktivnosti učenja stranih jezika), psihološku otpornost i dobrobit (poput pohađanja posebnih programa kojima se potiče psihološka otpornost i dobrobit djeteta – Motessori)
- kojima se za romske učenike i njihove učitelje, posrednike i roditelje promiče stjecanje digitalnih vještina, širokopojasni pristup, odgovarajuća digitalna infrastruktura i osiguravanje nastavnog materijala namijenjenog za učenje na daljinu, kako u formalnom tako i u neformalnom obrazovanju, a posebno za osobe koje žive u marginaliziranim zajednicama.

Sektorski cilj 2:

„Učinkovit i jednak pristup Roma kvalitetnom, održivom zapošljavanju“

Mjere:

1. Smanjivanje jaza u zapošljavanju Roma i zapošljavanju opće populacije
2. Smanjivanje rodnog jaza u zapošljavanju Roma
3. Smanjivanje jaza između romske NEET populacije i NEET populacije unutar opće populacije mladih

Moguće aktivnosti:

- kojima se unapređuje informiranje mladih Roma kako bi stekli saznanja o dostupnim, po mogućnosti integriranim uslugama zapošljavanja i socijalnim uslugama te kako bi ih se s njima povežalo;
- kojima se zadovoljavaju potrebe mladih nezaposlenih i neaktivnih Roma izradom individualiziranih cjelovitih akcijskih planova u kojima se uzimaju u obzir njihove sklonosti i motivacija, prepreke i vrsta nepovoljnog položaja te razlozi zbog kojih su nezaposleni ili neaktivni;
- kojima se podupiru prvo radno iskustvo, zapošljavanje, naukovanje i razvoj karijere;
- kojima se olakšava prelazak iz obrazovnog sustava na tržište rada putem savjetovanja, mentorstva, pripravništva, poslovnih inkubatora i dvojnog obrazovanja;
- kojima se podupire pristup osposobljavanju i stjecanje vještina informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT) kao i digitalnih vještina među mladim Romima, kako bi ih se bolje pripremilo za potražnju na tržištu rada te kako bi mogli iskoristiti mogućnosti koje u svakodnevnom životu nude postojeći i novi digitalni alati i trendovi;
- kojima se podupire subvencioniranje zapošljavanja i podjela troškova povezana sa zapošljavanjem, osposobljavanje na radnom mjestu, razvoj vještina, stjecanje i unapređivanje stručnih kvalifikacija i ponovno uključivanje u obrazovanje;
- kojima se ciljanom potporom promiče istinski jednak pristup samozapošljavanju i poduzetništvu, uključujući socijalno poduzetništvo;
- kojima se promiče zapošljavanje u javnom i privatnom sektoru putem mjera koje uključuju pozitivno djelovanje i programe potpore za poslodavce;
- kojima se suzbija, smanjuje i otklanja diskriminacija intenzivnijim informiranjem o zapošljavanju i pristupu zapošljavanju bez diskriminacije te osposobljava poslodavce za

metode prepoznavanja i rješavanja problema diskriminacije i njezinih temeljnih uzroka, uključujući antiromizam i nesvjesnu pristranost.

Sektorski cilj 3:

„Poboljšano zdravlje Roma i učinkovit, jednak pristup Roma kvalitetnim zdravstvenim uslugama“

9

Mjere:

1. Smanjivanje jaza očekivanog životnog vijeka između Roma i opće populacije
2. Ispunjavanje preduvjeta za sustavno praćenje zdravlja romske populacije
3. Unaprjeđenje reproduktivnog zdravlja Romkinja
4. Povećanje informiranosti romske populacije o rodno utemeljenom nasilju

Moguće aktivnosti:

- kojima se promiče i poboljšava pristup:
  - Romkinja zdravstvenim pregledima i pregledima za rano otkrivanje bolesti, prenatalnoj i postnatalnoj skrbi, uslugama savjetovanja i planiranja obitelji te uslugama u području spolnog i reproduktivnog zdravlja koje općenito pružaju nacionalne službe zdravstvene skrbi;
  - romske djece kvalitetnoj primarnoj skrbi i preventivnim mjerama, kao i programima cijepljenja namijenjenima djeci;
  - romske djece kvalitetnoj primarnoj skrbi i preventivnim mjerama, kao i programima cijepljenja namijenjenima djeci;
- kojima se podupire zdravstvene posrednike i podiže svijest Roma o mjerama primarne prevencije, poput promicanja zdravog načina života, sprečavanja zlouporabe opojnih sredstava i poboljšanja pristupa uslugama zaštite mentalnog zdravlja;
- kojima se potiče osposobljavanje učitelja i drugog školskog osoblja u području obiteljskog zakona i prepoznavanja nasilja u obitelji, prijavljivanja istog i odnošenja prema žrtvama nasilja u obitelji, uz podizanje svijesti o važnosti prijavljivanja bilo kojeg oblika nasilja – vezano za podatke o fizičkom, ekonomskom, psihičkom i seksualnom nasilju u obiteljima i partnerskim odnosima
- kojima se sprečava i suzbija diskriminacija Roma, podizanjem svijesti o pružanju zdravstvene skrbi i pristupu zdravstvu bez diskriminacije, osposobljavanjem zdravstvenih djelatnika, studenata medicine i zdravstvenih posrednika za metode prepoznavanja i rješavanja problema diskriminacije i njezinih temeljnih uzroka, uključujući antiromizam i nesvjesnu pristranost;
- kojima se bori protiv digitalne isključenosti Roma u pristupu uslugama zdravstvene skrbi na način koji uključuje premošćivanje jaza u pogledu digitalnih vještina kada je riječ o pristupu podacima o zdravstvenom stanju;
- kojima se sprečavaju i otklanjaju segregirane zdravstvene usluge i osigurava prepoznavanje i nadoknađivanje prošlih nepravdi;

- kojima se promiče pristup Roma studijima u području medicine i podupire zapošljavanje Roma kao zdravstvenih radnika i posrednika, posebno u regijama sa znatnim brojem romskog stanovništva;
- kojima se suzbija i sprečava moguće izbijanje bolesti u marginaliziranim ili udaljenim romskim naseljima;
- kojima se poboljšava pristup uslugama u zajednici i obitelji za osobe s invaliditetom, starije osobe i djecu bez roditeljske skrbi (na primjer, usluge razvoja, socijalno stanovanje, usluge dnevne skrbi za osobe s invaliditetom i mreže udomitelja);
- kojima se sprečava institucionalizacija i podupire prelazak s institucionalne skrbi na obiteljsku skrb i skrb u zajednici, pružanjem potpore obiteljima koje se nalaze u izrazito teškom položaju i osobama s invaliditetom (na primjer, savjetodavne usluge i financijski poticaji, pomoć u hrani, usluge stanovanja uz tuđu pomoć i usluge razvoja);
- kojima se promiče razmjena i prijenos primjera najbolje prakse koji se odnose na javno zdravstvo za Rome upotrebljavajući primjerice okvir javnog zdravstva Komisije i država članica u Upravljačkoj skupini za promicanje zdravlja, sprečavanje bolesti i upravljanje nezaznim bolestima.

II. LOKALNI I REGIONALNI AKCIJSKI PLANOVI ZA PROVOĐENJE NPUR

lokalne i regionalne samouprave sukladno preporuci Europske komisije i Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH, trebale bi izraditi Akcijski Plan za provođenje nacionalnog okvira za Rome odnosno NPUR-a. Bitno je istaknuti da se radi o preporuci, a ne o obvezi. Lokalne i regionalne akcijske planove za provođenje NPUR-a trebale bi izraditi one samouprave u kojima postoji značajniji broj pripadnika romske nacionalne manjine. U Hrvatskoj s obzirom da postoje vijeća i predstavnici romske nacionalne manjine, smatra se da značajniji broj Roma postoji u onim lokalnim i regionalnim samoupravama u kojima je romska nacionalna manjina ostvarila pravo na osnivanje vijeća romske nacionalne manjine te županije, grada ili općine. To ne znači da lokalna ili regionalna samouprava, u kojima romska nacionalna manjina nije ostvarila to pravo, ne može ili ne treba izraditi akcijski plan za provođenje NPUR-a. Svaka lokalna i regionalna samouprava može izraditi takav dokument u svrhu olakšanja i osiguranja provođenja Nacionalnog okvira za Rome na njihovom području, a u svrhu uključivanja Roma u lokalnu odnosno regionalnu zajednicu. Izrada akcijskih planova na lokalnoj i regionalnoj razini doprinosi izgradnji suradnje s Romima (Vijeće romske nacionalne manjine / Predstavnik romske nacionalne manjine, romskim civilnim društvom i aktivistima). Ostvaruje se međusektorska suradnja po pitanju uključivanja Roma kao i suradnja između lokalne i regionalne samouprave po pitanju Roma. Osigurava se participacija Roma, te se povećava informiranost o aktivnostima koje se provode na nacionalnoj razini i osigurava se povećano korištenje mjera s nacionalne razine koje su namijenjene pripadnicima romske nacionalne manjine.

Lokalni i regionalni akcijski planovi imaju za cilj definirati prioritete Roma koji prebivaju ili borave na njihovom području, te olakšati provođenje ciljanih aktivnosti koji utječu na potrebe Roma koji borave ili prebivaju na tome području. Lokalni i regionalni akcijski planovi mogu osigurati i nove aktivnosti koje će utjecati na prioritete Roma koji prebivaju ili borave na njihovom području. Lokalne i regionalne samouprave mogu provoditi aktivnosti definirane u poglavlju I. ovog dokumenta ali mogu provoditi i neke druge aktivnosti koje mogu utjecati na ostvarivanje Mjera te kasnije i Cilja definiranim NPUR-om i poglavljem I. ovog dokumenta.

III. PRAĆENJE UČINKA LOKALNOG AKCIJSKOG PLANA

U uvodu dokumenta navedeno je istraživanje: „Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: istraživanje baznih podataka“ koje predstavlja temelj polaznih vrijednosti u AP-NPUR. Na nacionalnoj razini mjeri se učinak mjere te su postavljeni indikatori za svaku mjeru, kao i polazne i ciljane vrijednosti. NPUR predviđa ponavljanje istraživanja kako bi se ocijenila učinkovitost mjera.

Akcijskim planom kako na nacionalnoj razini tako i na lokalnoj/regionalnoj razini mjeri se rezultat aktivnosti. Na lokalnoj i regionalnoj razini gotovo nemoguće je mjeriti učinak jer ne postoje bazni podaci.

Primjer:

NPUR Nacionalna razina propisuje cilje i mjere, te pokazatelje ishoda i polazne vrijednosti.

Sektorski cilj 3: Poboljšano zdravlje Roma i učinkovit, jednak pristup Roma kvalitetnim zdravstvenim uslugama

Mjera: Smanjivanje jaza očekivanog životnog vijeka između Roma i opće populacije

Pokazatelj Ishoda: razlika u očekivanom životnom vijeku između Roma i opće populacije

Podaci od kojih se mjeri napredak na razini RH: razlika u očekivanom životnom vijeku između Roma i opće populacije iznosi 10 godina

Lokani/Regionalni Akcijski Plan – propisuje aktivnost koja doprinosi Mjeri, te pokazatelje provedbe i uspješnosti provedbe vezane za propisanu aktivnost.

Sektorski Cilj 3	Poboljšano zdravlje Roma i učinkovit, jednak pristup Roma kvalitetnim zdravstvenim uslugama
Mjera 3.1	Smanjivanje jaza očekivanog životnog vijeka između Roma i opće populacije
Aktivnost	Podizanje svijesti Romkinja i Roma o primarnoj prevenciji.
Opis aktivnosti:	Organizirati će se predavanja za romsku nacionalnu manjinu o primarnoj prevenciji na temu promicanja zdravog načina života (prehrana, fizička aktivnost i slično)
POKAZATELJI PROVEDBE i POKAZATELJI uspješnosti provedbe	Broj pripadnika romske nacionalne manjine koji su pohađali predavanje

Planirani ishodi pokazatelja za 2024 godinu	50
Planirani ishodi pokazatelja za 2025 godinu	50
Nositelj:	Upravni odjel za zdravstvo
Sunositelji:	Organizacije civilnog društvo, ...
Rok provedbe:	Prosinac 2023 i Prosinac 2024
Potrebna sredstva/izvori financiranja	Xy EUR, navesti izvore financiranja

Kao što je prikazano u primjeru na lokalnoj razini identificira se aktivnost, koja se mjeri temeljem identificiranog pokazatelja uspješnosti, odnosno zadanim i ostvarenim pokazateljima ishodima mjeri se uspješnost aktivnosti. Na lokalnoj/regionalnoj razini znati će se kojoj mjeri se doprinjelo kroz koje aktivnosti, a nacionalna razina će mjeriti uspješnost ostvarenja sektorskog cilja. Lokalna i regionalna samouprave, ne treba niti ne može mjeriti uspješnost koju njezine aktivnosti doprinose sektorskom cilju, jer prije svega nema bazne podatke koje bi u ovom slučaju prepoznali jaz u očekivanoj životnoj dobi većinskog naroda u odnosu na romski narod na tom specifičnom lokalitetu odnosno regiji.

Ovakav način provođenja lokalnih i regionalnih akcijskih planova doprinosi suradnji Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH i lokalne/regionalne samouprave. Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina ima obvezu izvještavanja o provođenju Nacionalnog okvira za Rome prema Europskoj komisiji, a za potrebe izvještaja prikuplja podatke od Ministarstva i institucija te od lokalnih/regionalnih samouprava. Upravo ovakvim provođenjem akcijskih planova pojednostavljuje se izvještavanje prema romskoj kontakt točki u Hrvatskoj, jer se veoma jednostavno da povezuju aktivnosti s mjerama.

IV. PODATCI O ROMIMA

Prema popisu stanovništva iz 2021 godine broj Roma u Hrvatskoj je 17.980, što predstavlja rast u odnosu na broj Roma u Hrvatskoj iz 2011 godine koji je iznosio 16.975. Prema zadnjem popisu stanovništva romska nacionalna manjina je treća nacionalna manjina po brojnosti u RH koja predstavlja 0,46% stanovnika u ukupnom broju stanovnika u RH.

Prema popisu stanovništva iz 2021 godine broj stanovnika u Primorsko-goranskoj županiji iznosi 296.419 stanovnika, a broj se smanjio za 30.776 stanovnika u odnosu na popis stanovništva iz 2011 godine kada je iznosio 296.195 stanovnika. Prema zadnjem popisu stanovništva iz 2021 godine na području Primorsko-goranske županije prebivalište imaju 683 pripadnika romske nacionalne manjine od kojih se 515 nalaze u Gradu Rijeka. Broj Roma u Primorsko-goranskoj županiji znatno je smanjen s obzirom da prema popisu stanovništva iz 2011 godine, 1.072 pripadnika romske nacionalne manjine imali su prebivalište na području primorsko goranske županije.

Istraživanje „Prikupljanje i praćenje baznih podataka za učinkovitu provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma“ mapiralo je devet lokaliteta u Primorsko-goranskoj županiji na kojem žive Romi:

- Rijeka-Pehlin/Rujevica i Plasi
- Crikvenica-Vinodolska 22
- Novi Vinodolski-Ulica Krase
- Rijeka-Škurinje-Mihačeva Draga
- Rijeka-Drenova
- Brod na kupi/Delnice
- Dedin
- Omišalj
- Tršće (Ponikve)

13

Istraživanje je provedeno u Primorsko-goranskoj županiji na 10 lokaliteta. U devet lokaliteta (naselja) Romi žive koncentrirano, a u jednom disperzirano. U tim lokalitetima anketirano je 86 romskih kućanstva.

Dobiveni podatci temeljem istraživanja (**obrazovanje**), osobe u dobi 16+ godina. PGŽ – N=142; Nacionalna razina -N=2.402

Prema podacima istraživanja utvrđeno je da u Primorsko-goranskoj županiji 46% Roma bez škole (nacionalna razina 57%), 32% Roma s završenom osnovnom školom (28% nacionalna razina), 18% s završenom srednjom trogodišnjom školom (12% nacionalna razina), 4% završenom srednjom četverogodišnjom školom (3% nacionalna razina) i 1% s završenim visokim obrazovanjem dok je taj postotak ispod jedan na nacionalnoj razini.

Dobiveni podatci temeljem istraživanja (**Radni status**), osobe u dobi 16+ godina. PGŽ – N=178; Nacionalna razina -N=2.908

Prema podacima istraživanja utvrđeno je da u Primorsko-goranskoj županiji 42% Roma je nezaposleno (44% nacionalna razina); 19% Roma koji su zaposleni na puno radno vrijeme (7% nacionalna razina); 6% Roma imaju plaćene povremene poslove (9% nacionalna razina)

V. POSTUPAK I METODOLOGIJA IZRADE PRIJEDLOGA AKCIJSKOG PLANA PRIMORSKO GORANSKE ŽUPANIJE (2024-2025) ZA PROVEDBU NPUR

Izrada prijedloga Akcijskog plana PGŽ-e (2024-2025) dio je projekta Inkluzivni Kotač kojeg provodi Udruga RI-Rock I Romska organizacija mladih Hrvatske, a financiran je sredstvima Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EPG garantova.

Početak izrade započeo je analizom postojećih dokumenata i istraživanja:

- NPUR
- AP-NPUR
- Strateški okvir EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma
- Uključivanje Roma u hrvatsko društvo: Istraživanje baznih podataka
- Akcijski plan za uključivanje Roma u Primorsko goranskoj županiji 2018-2019

Osim navedenih dokumenata koristili su se on line izvori s stranica Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, primorsko-goranske županije te je odrađena analiza dokumenta primljenih od strane relevantnih dionika.

U drugom koraku analizirali su se dionici. Glavni dionik identificirana je PGŽ, o kojoj visi donošenje akcijskog plana. Među ostalim relevantnim dionicima identificirana je romska zajednica, vijeće romske nacionalne manjine PGŽ i Grada Rijeke, romske i pro-romske udruge.

Prvi okrugli stol na temu izrade Akcijskog plana održan je 03.10.2022 godine u Rijeci, na kojem su sudjelovali Grad Rijeka, Primorsko-goranska županija, predstavnik romske kontakt točke u Hrvatskoj, te Romi.

U proces se uključio i Ured pučke pravobraniteljice.

Kako bi upravo Romi odredili prioritete Akcijskog plana, napravljeno je istraživanje nad više od 30 pripadnika romske nacionalne manjine. Istraživanje se odradilo temeljem alata Europske komisije koji se koristi za alternativne izvještaje civilnog društva o provođenju Nacionalnog okvira za Rome na nacionalnoj razini. Anketiranje je napravljeno u početkom ožujka 2023 godine, a anketirani pripadnici romske nacionalne manjine bili su odabrani na način da se posvetila pozornost na rodnu, dobnu i lokalnu zastupljenost. Anketirani su bili Romi iz Grada Rijeke koji žive u naseljima i integrirano među ostalim stanovništvom, Romi iz okolice Delnica Vučja Jama, Pilana, Dedin), grada Crikvenice i Novog Vinodolskog. S ciljem dobivanja informacija od donosioca odluka i informiranja istih održana je trodnevna radionica na kojoj su sudjelovali predstavnici PGŽ i Grada Rijeke, romske kontakt točke, Vijeća romske nacionalne manjine grada Zagreba, predstavnici grada Zagreba, Romi i Ureda pučke pravobraniteljice. Presentacije po određenim područjima održali su svi sudionici, a grad Zagreb je predstavio postupak donošenja Akcijskog plana grada Zagreba za provođenje NPUR-a.

Autori prijedloga Akcijskog plana u dogovoru s predstavnicima PGŽ te predstavnicima grada Rijeke i Delnica odlučili su da se izradi prijedlog AP na županijskoj razini ali i na lokalnoj razini odnosno AP grada Rijeke i grada Delnica za provođenje NPUR.

Napravljen je dodatni sastanak s predstavnicima grada Delnica, s obzirom da oni nisu mogli sudjelovati na trodnevnoj radionici organiziranoj u Rijeci.

VI. preporuke i zaključak

Primorsko goranska županija na svom teritoriju obuhvaća različite skupine Roma, s time da Romi iz okolica Delnica su u znatno lošijem položaju nego Romi iz grada Rijeke, Crikvenice i Novog Vinodolskog. Romi iz Delnica imaju manju prilika za zapošljavanje, obrazovna struktura je niža i potrebe su drugačije. Romi za AP-PGŽ za prioritete su definirali područje stambeno zbrinjavanja, diskriminacije i sudjelovanja u kulturi. Autori prijedloga uočili su još nekoliko problema koji moraju biti adresirani, a to su:

- Nerazvijeno romsko civilno društvo
- Niska razina participacija Roma u procesima donošenja odluka bitnih za Rome
- Niska razina sudjelovanje Vijeća romske nacionalne manjine na regionalnoj i lokalnoj razini

Kako bi Akcijski plan bio uspješno usvojen na razini Primorsko goranske županije (isto vrijedi i na lokalnim razinama) autori prijedloga donose sljedeće Preporuke koje se odnose na PGŽ.:

1. Organizirati javni poziv za (PRO)romske aktiviste i (PRO)romsko civilno društvo za sudjelovanju u povjerenstvu za izradu i praćenje provedbe AP PGŽ-a (2024-2025) za provedbu NPUR-a.
2. Osnivanje Povjerenstva za izradu i praćenje provedbe AP PGŽ-a (2024-2025) za provedbu NPUR-a najkasnije do 15.10.2023 godine.
3. Osiguravanje minimalno jednog mjesta u Povjerenstvu za VRNM PGŽ-a i grada Rijeke.
4. Usvojiti AP PGŽ-a (2024-2025) za provedbu NPUR-a najkasnije do 30.11.2023 godine.
5. Kako bi se osigurala provedba AP potrebno je odrediti do 10 aktivnosti u područjima definiranim od strane Roma. (veći broj aktivnosti do neefikasne provedbe na lokalnim razinama)
6. Zadržati aktivnosti definirane ovim prijedlogom akcijskog plana, kao alat predviđen za definiranje aktivnosti.

Romska organizacija mladih Hrvatske osigurati će danje savjetovanje i participaciju prilikom finalnog kreiranja AP PGŽ-a (2024-2025) za provedbu NPUR-a, temeljem svoje pozicije kao koordinatora Europske komisije za izrade alternativnih izvješća civilnog društva o provođenju nacionalnog okvira za Roma u Hrvatskoj i Sloveniji.

VII. AUTORI PRIJEDLOGA AP PGŽ-a (2024-2025) za provedbu NPUR-a

Siniša-Senad Musić, Rom iz Zagreba koji je bio član Povjerenstva za izradu Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje 2021-2027, kao i Akcijskog plana za njegovo provođenje za razdoblje 2021-2022. Imenovan je od strane Europske komisije za izradu izvješća civilnog društva o provođenju nacionalnog okvira za Rome u Hrvatskoj i Sloveniji, a istu funkciju obnašao je za Hrvatsku u prethodnom razdoblju izrade nacionalnih izvješća. Siniša-Senad Musić sudjelovalo je na nekoliko bitnih sastanaka pri nastanku europskog okvira za uključivanje Roma, a obnašao je ulogu i člana Povjerenstva za praćenje provedbe Nacionalne strategije za uključivanje Roma. Siniša je jedini član romskog civilnog društva koji je izabran za člana

povjerenstva za izradu Akcijskog plana Grada Zagreba za provođenje Nacionalnog plana za uključivanje Roma. Siniša obnaša drugi mandat kao vijećnik romske nacionalne manjine grada Zagreba i prvi mandat kao vijećnik mjesnog odbora Gornja dubrava.

Marina Horvat, mlada Romkinja studentica RIT Croatia - međunarodno poslovanje, izabrana je članica vijeća Općine Orehovica. Marina kao članica koalicije iz Hrvatske sudjeluje u izradi alternativnih izvješća civilnog društva o provedbi Nacionalnog okvira za Rome u Hrvatskoj i Sloveniji, a čiji krajini korisnik je EK, a u prethodnim izvještajima civilnog društva sudjelovala je kao asistentica.

VIII. PRIJEDLOG AKCIJSKOG PLANA PGŽ (2024-2025) ZA PROVEDBU NPUR-A

PRIJEDLOG MJERA I AKTIVNOSTI U HORIZONTALNOM CILJU BORBA PROTIV ANTIROMSKOG RASIZMA I DISKRIMINACIJE

Prema prikupljenim podacima Romi su identificirali da su bili diskriminirani od strane policije i socijalnih radnika, te da osjećaju diskriminaciju na radnom mjestu. Osjećaj diskriminacije na radnom mjestu najčešće je spomenuti kod pripadnika romske nacionalne manjine koji rade u komunalnim poduzećima u Crikvenici i Rijeci, dok diskriminaciju od socijalnih radnika najčešće spominju Romi s područja Delnica i okolice.

Horizontalni cilj 1	Borba protiv antiromskog rasizma i diskriminacije
Mjera 1.1	Smanjivanje broja Roma koji su doživjeli diskriminaciju
Aktivnost 1	Podizanje svijesti o Romima među zaposlenicima institucija posebno policiji i socijalnim radnicima.
Opis aktivnosti:	Organizirati će se predavanja za zaposlenike institucija (grad, županija, MUP, Socijala), te komunalnim poduzećima s ciljem suzbijanja diskriminacije i podizanja svijesti o romskoj kulturi i položaju Roma.
POKAZATELJI PROVEDBE i POKAZATELJI uspješnosti provedbe	Broj organiziranih predavanja / broj osoba koji su sudjelovali na predavanjima
Planirani ishodi pokazatelja za 2024 godinu	Određuje županija

Planirani ishodi pokazatelja za 2025 godinu	Određuje županija
Nositelj:	Županija
Sunositelji / potencijalni partneri:	MUP; Ministrovo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalnih politika; Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH, Ured pučke pravobraniteljice, civilno društvo, VRNM na lokalnoj i regionalnoj razini, komunalna poduzeća.
Rok provedbe:	Prosinac 2023 i Prosinac 2024
Potrebna sredstva/izvori financiranja	Određuje županija

Romi su također identificirali diskriminaciju koja se događa od većinskog stanovništva u svakodnevnom životu, prije svega u dućanima i kafićima. Kako bi se obuhvatio što veći broj građana smatramo da je najučinkovitija metoda provođenje kampanja i prikazivanje pozitivnih primjera Roma (npr. Studenti)

Horizontalni cilj 1	Borba protiv antiromskog rasizma i diskriminacije
Mjera 1.1	Smanjivanje broja Roma koji su doživjeli diskriminaciju
Aktivnost 2	Podizanje svijesti većinskog naroda o položaju Roma
Opis aktivnosti:	Provođenje kampanja o položaju Roma i prikazivanje pozitivnih primjera pripadnika romske nacionalne manjine.
POKAZATELJI PROVEDBE i POKAZATELJI uspješnosti provedbe	Broj organiziranih kampanja
Planirani ishodi pokazatelja za 2024 godinu	Određuje županija
Planirani ishodi pokazatelja za 2025 godinu	Određuje županija
Nositelj:	Županija
Sunositelji / potencijalni partneri:	Mediji; Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH, civilno društvo, VRNM na lokalnoj i regionalnoj razini

Rok provedbe:	Prosinac 2023 i Prosinac 2024
Potrebna sredstva/izvori financiranja	

Kao jedan od najučinkovitijih alata za borbu protiv diskriminacije prema Romima, sami Romi su identificirali kulturu Roma. Sukladno tome predlažemo uključivanje romske tematike u kulturna zbivanja primorsko goranske županije kao i prikazivanje romske kulture u vrijeme značajnih datuma za Rome kao što su 08.04. – Svjetski dan Roma, 02.08. – Komemoracija romskih žrtava u II Svjetskom ratu i 05.11. – Svjetski dan romskog jezika.

Horizontalni cilj 1	Borba protiv antiromskog rasizma i diskriminacije
Mjera 1.1	Smanjivanje broja Roma koji su doživjeli diskriminaciju
Aktivnost 3	Podizanje svijesti većinskog naroda o Romima kroz uključivanje Roma u kulturne manifestacije i organiziranje kulturnih manifestacija na dane 08.04.; 02.08. i 05.11.
Opis aktivnosti:	Županija i Grad će poticati organizatore kulturnih manifestacija za uključivanje Roma u iste, te će osigurati preduvjete kako bi VRNM na regionalnoj razini ili romsko civilno društvo moglo organizirati kulturne manifestacije na dane 08.04.; 02.08. i 05.11.
POKAZATELJI PROVEDBE i POKAZATELJI uspješnosti provedbe	Broj kulturnih manifestacija koje su uključivale i sudjelovanje Roma, broj organiziranih kulturnih manifestacija od strane Roma na datume 08.04.; 02.08. i 05.11.
Planirani ishodi pokazatelja za 2024 godinu	Određuje županija
Planirani ishodi pokazatelja za 2025 godinu	Određuje županija
Nositelj:	Županija
Sunositelji / potencijalni partneri:	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH, civilno društvo, VRNM na lokalnoj i regionalnoj razini, kazališta, ateljei.
Rok provedbe:	Prosinac 2023 i Prosinac 2024

Potrebna sredstva/izvori financiranja	
--	--

PRIJEDLOG MJERA I AKTIVNOSTI U HORIZONTALNOM CILJU SMANJIVANJE SIROMAŠTVA I SOCIJALNE ISKLJUČENOSTI ROMA KAKO BI SE SMANJIO DRUŠTVENO-EKONOMSKI JAZ IZMEĐU ROMA I OPĆE POPULACIJE

Pod ovim sektorskim ciljem nemamo prijedloge aktivnosti, s obzirom da Romi s područja PGŽ, nisu definirali ovo područje kao prioritetno. Međutim, neke aktivnosti predložene ovim AP mogu utjecati i na mjere navedenim pod ovim ciljem, kao što su npr. predložene aktivnosti u sektorskim ciljevima te horizontalnom cilju borbe protiv diskriminacije.

PRIJEDLOG MJERA I AKTIVNOSTI U HORIZONTALNOM CILJU POTICATI PARTICIPACIJU ROMA KROZ OSNAŽIVANJE, SURADNJU I POVJERENJE ROMA U JAVNE INSTITUCIJE

Prilikom anketiranja pripadnika romske nacionalne manjine utvrđeno je da romske civilni sektor nema kapaciteta, da postojeće udruge veoma teško mogu konkurirati ostalim udrugama u natjecajima za projekte. Razvoj romskog civilnog sektora na području PGŽ je ključno, s posebnim fokusom na razvoj romskog civilnog sektora koji će imati fokus na područje Delnica i okolice.

Mjera 3.3	Poticanje sudjelovanja Roma, posebno žena i mladih, u društvenom kulturnom i političkom životu na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i EU razini
Aktivnost 1	Edukacija romskih aktivista/ članova romskih udruga na temu vođenja udruga te pisanje, prijava i provedba projekata-
Opis aktivnosti:	Osigurati će se edukacija za romske aktiviste ili članove romskih udruga na temu vođenja udruga, te pisanje i provedba projekata.
POKAZATELJI PROVEDBE i POKAZATELJI uspješnosti provedbe	Broj Roma koji je prošao edukaciju
Planirani ishodi pokazatelja za 2024 godinu	Određuje županija
Planirani ishodi pokazatelja za 2025 godinu	Određuje županija
Nositelj:	Županija

Sunositelji / potencijalni partneri:	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH, civilno društvo, VRNM na lokalnoj i regionalnoj razini, pro-romsko civilno društvo, Ured za udruge.
Rok provedbe:	Prosinac 2023
Potrebna sredstva/izvori financiranja	

Primorsko-goranska županija i grad Rijeka ima nove članove vijeća romske nacionalne manjine, temeljem zadnjih izbora za Vijeća i predstavnike romske nacionalne manjine u PGŽ izabrana je lista na gradskoj i županijskoj razini predložena od udruge Romorčić. Predsjednica VRNM i predsjednik VRNM na županijskoj razini nisu imali prilike niti iskustva obnašati do sada tu dužnost.

Mjera 3.3	Poticanje sudjelovanja Roma, posebno žena i mladih, u društvenom kulturnom i političkom životu na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i EU razini
Aktivnost 2	Edukacija vijećnika romske nacionalne manjine na temu rada vijeća, pisanja i provođenje programa Vijeća.
Opis aktivnosti:	Osigurati će se edukacija za članova vijeća romske nacionalne manjine, s ciljem aktivnog sudjelovanja vijećnika u radu vijeća i povećanja razine znanja o ovlastima vijeća, te poticanjem sudjelovanja vijećnika u lokalnim, regionalnim i nacionalnim odborima bitnim za pripadnike romske nacionalne manjine.
POKAZATELJI PROVEDBE i POKAZATELJI uspješnosti provedbe	Broj vijećnika koji je prošao edukaciju
Planirani ishodi pokazatelja za 2024 godinu	25
Planirani ishodi pokazatelja za 2025 godinu	0
Nositelj:	Županija
Sunositelji / potencijalni partneri:	Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH,
Rok provedbe:	Prosinac 2023
Potrebna sredstva/izvori financiranja	

PRIJEDLOG MJERA I AKTIVNOSTI U SEKTORSKOM CILJU UČINKOVIT I JEDNAK PRISTUP ROMA
 KVALITETNOM, UKLJUČIVOM OBRAZOVANJU

Iako ovo područje nije bilo identificirano od strane romske nacionalne manjine kao prioritarno, jedna mjeru stavljamo na zahtjev grada Rijeke.

Mjera 4.2	Smanjivanje jaza u sudjelovanju u predškolskom odgoju i obrazovanju između romske djece i djece iz opće populacije
Aktivnost 1	Informiranje vrtića o mjeri Ministarstva znanosti i obrazovanja za financiranje roditeljskog udjela u ekonomskoj cijeni vrtića za pripadnike romske nacionalne manjine u RH.
Opis aktivnosti:	Prije samog upisa u vrtić i nakon objavljenih rezultata upisa u vrtić informirati će se vrtići (bez obzira na osnivača vrtića) o pravu pripadnika romske nacionalne manjine na sufinanciranje roditeljskog udjela u ekonomskoj cijeni vrtića, te će se dati detaljne upute kako ostvariti tu mjeru.
POKAZATELJI PROVEDBE i POKAZATELJI uspješnosti provedbe	Broj poslanih dopisa u vrtiće
Planirani ishodi pokazatelja za 2024 godinu	Određuje županija
Planirani ishodi pokazatelja za 2025 godinu	Određuje županija
Nositelj:	Županija
Sunositelji / potencijalni partneri:	Ministarstvo znanosti i obrazovanja, lokalna samouprava na kojem prebivaju Romi
Rok provedbe:	
Potrebna sredstva/izvori financiranja	

PRIJEDLOG MJERA I AKTIVNOSTI U SEKTORSKOM CILJU UČINKOVIT I JEDNAK PRISTUP ROMA
KVALITETNOM, ODRŽIVOM ZAPOŠLJAVANJU

Ovaj sektorski cilj je jedan od najvažnijih ciljeva za izlazak iz siromaštva pripadnika romske nacionalne manjine. Vezano za zapošljavanje Romi iz Rijeke i Crikvenice su izjavile da ljudi koji žele raditi imaju posao, ali da je problem diskriminacije koji je posebno vidljiv u komunalnim poduzećima, a taj izazov se adresirao u području diskriminacije. Ovo je važan sektorski cilj pogotovo za Rome iz okolice Delnica, međutim nije definiran s njihove strane kao prioritet. Poseban problem je što mnogi Romi nisu deklarirani kao Romi i samim time ne mogu koristiti nikakve mjere za Rome. U svakom slučaju smatramo da bi se ovo područje trebalo adresirati u narednom akcijskom planu 2025-2026, a nakon podizanja svijesti romske nacionalne manjine o romskom identitetu pogotovo s područja Delnica i okolice.

PRIJEDLOG AKTIVNOSTI U SEKTORSKOM CILJU POBOLJŠANO ZDRAVLJE ROMA I UČINKOVIT, JEDNAK
PRISTUP ROMA KVALITETNIM USLUGAMA ZDRAVSTVENE SKRB

Ovaj sektorski cilj nije definiran od strane Roma kao prioritet za razdoblje 2024-2025. Gotovo svi ispitanici su konstatali da nemaju problema uz ovaj sektorski cilj, čak nisu identificirali slučajeve diskriminacije u ovom sektoru.

PRIJEDLOG AKTIVNOSTI U SEKTORSKOM CILJU UČINKOVIT I JEDNAK PRISTUP ROMA PRIKLADNOM DESEGREGIRANOM STANOVANJU I OSNOVNIM USLUGAMA

Značajan broj ispitanika nemaju ili nisu imali informaciju oko aktivnosti 7.1.1. Poboljšanje uvjeta življenja i stambeno zbrinjavanje pripadnika romske nacionalne manjine, Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje i 7.1.2. Financijska pomoć za romsku nacionalnu manjinu, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina – koje su provode temeljem Akcijskog plana (2021-2022) za provođenje NPUR. Značajan broj Roma s područja Delnica izjasnio se da ne bi znao predati zahtjev za korištenje navedenih aktivnosti, taj problem bi se morao adresirati na lokalitetu s kojeg Romi s tim problemom prebivaju.

Mjera 7.1	Smanjivanje jaza u stambenoj deprivaciji Roma i opće populacije
Aktivnost 1	Informiranje Roma o aktivnostima koje se provode na nacionalnoj razini pod Mjerom 7.1.
Opis aktivnosti:	Informirati će se Romi, s fokusom na one koji su korisnici zajamčene minimalne naknade ili drugih socijalnih primanja o aktivnostima koje se provode na nacionalnoj razini pod mjerom 7.1.
POKAZATELJI PROVEDBE i POKAZATELJI uspješnosti provedbe	Broj objava na službenim glasilima, broj uključenih partnera u informiranje
Planirani ishodi pokazatelja za 2024 godinu	Određuje županija
Planirani ishodi pokazatelja za 2025 godinu	Određuje županija
Nositelj:	Županija
Sunositelji / potencijalni partneri:	Civilni sektor, VRNM na lokalnoj i regionalnoj razini, Ministrovo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalnih politika;
Rok provedbe:	
Potrebna sredstva/izvori financiranja	

Stambeno zbrinjavanje je glavni prioritet koji su Romi definirali. Romi iz Rijeke smatraju da bi mnogo više Roma napustilo koncentrirana romska naselja kada bi bili u poziciji kupnje nekretnine. S jedne strane definiraju prevelike cijene nekretnine, a s druge strane smatraju da su im primanja premala.

Kao jedna od ideja raspravljenih na radionicama smatraju da je potrebno sufinancirati stambene kredite Romima koji kupuju nekretninu izvan romskog naselja, a trenutno prebivaju u romskom naselju. S obzirom da ovakva mjera nije naišla na odobravanje s strane županije odnosno nije realna da će se provesti u županiji u narednih dvije godine nije stavljena u Akcijski plan.

Romi iz Crikvenice su također definirali ovo područje kao krucijalno, prije svega navodeći da se mora riješiti pitanje romskog naselja u Crikvenici. Međutim romsko naselje nije pod ingerencijom županije te niti ova mjera nije stavljena u AP.

Romi iz Delnica smatraju da žive u nehumanim uvjetima koji nisu primjereni za 21 stoljeće, te rješenje svojih problema vide kroz socijalno stanovanje. Međutim, niti u ovom slučaju županija ne vodi program socijalnog stanovanja nego isti vodi lokalna samouprava.

S obzirom na važnost pitanja stanovanja za Rome, zajednički naziv su romska naselja odnosno koncentrirana naselja, iako se taj izazov ne može riješiti u dvije godine može se pokrenuti pitanje segregiranih romskih naselja.

Prikupljene informacije od Grada Rijeke govore da rade program stanovanja za mlade, ali kako isti još nije gotov mjera nije uvrštena u Akcijski plan. Takav program mora biti uvršten u AP kao potencijalno rješavanje stambenog pitanja Roma.

Mjera 7.1	
Aktivnost 1	Izrada Plana desegregacije romskih naselja
Opis aktivnosti:	Županija će osnovati povjerenstvo za izradu plana desegregacije romskih naselja na području istih, uključivši pri tome različite dionike, s lokalne i nacionalne razine, te poslovni sektor.
POKAZATELJI PROVEDBE i POKAZATELJI uspješnosti provedbe	Postotak izrađenosti plana desegregacije romskih naselja
Planirani ishodi pokazatelja za 2024 godinu	Određuje županija
Planirani ishodi pokazatelja za 2025 godinu	Određuje županija

Nositelj:	Županija
Sunositelji / potencijalni partneri:	Civilni sektor, VRNM na lokalnoj i regionalnoj razini, Ministrovo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalnih politika; Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU, Vladin Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Lokalna samouprava (gradovi)
Rok provedbe:	Prosinac 2024
Potrebna sredstva/izvori financiranja	